

Utopia vapaista, hyvistä ihmisistä

Pekka Korpinen: Valtio ja vapauden kasvu. Hanksi ja Jää Helsinki 1989, 105 s.

Suomessa on aika ajoin ilmestynyt runsaasti pamflettikirjallisuutta. Monessa pamfletissa arvostellaan olemassa olevia oloja ja esitetään niille korjausehdotus. Korjausehdotus sisältää yleisesti esityksen yhteiskunnallisten olojen laadullisesta muuttamisesta. Tämän laadullisen muutoksen uskotaan vapauttavan yhteiskunnallisia tai yksilökohtaisia voimavaroja siten, että hyvinvointi lisääntyy verrattuna siihen, mitä se nykyinen olo lisääntyisi. Laadullisesti muutettavaksi ehdotettua yhteiskuntaa voidaan kutsua utopiaksi. Utopia-kirjallisuutta ilmestyy 1980- ja -90-lukujen vaihteen Suomessa oleellisesti vähemmän kuin esimerkiksi kaksi vuosikymmentä sitten. Vihreät tuottavat Suomessa tätä nykyään eniten utopioita. Kansantaloudellisen koulutuksen saaneet eivät Suomessa ole ahkeria utopian tuottajia. Tämä ei ole välttämättä itse kansantaloustieteen vika. Talousjärjestelmien vertailu tuottaisi väistämättä tarkastelua kvalitatiivisista eroista ja niiden suhteesta hyvinvointiin.

Pekka Korpinen ei ole arkaillut käydä käsiksi utopiaan. Hän tekee sen kansantaloustieteen koulutuksen saaneen ottein. Korpisen huolenaiheena ekonomistina on julkisten menojen kasvu. Hän arvelee julkisten palvelujen ja tulonsiirtojen kysynnän tulojouston olevan aina suuren. Palveluelinkeinojen ja erityisesti julkisten palvelujen tuotannon tuottavuus ei kasva yhtä nopeasti kuin tavaratuotannon. Palkat palvelujen tuotannossa pyrkivät sen sijaan kasvamaan yhtä nopeasti kuin tavaratuotannossa. Tästä seuraa jatkuva paine veroasteen kohottamiseen. Kun veroastetta nostetaan varsinkin progression avulla, vähenee kansalaisten motivaatio työntekoon ja yrittämiseen. Samanlaisesti julkinen vahvasti subventoitu, mutta myös standardisoitu tuotanto tekee kannattamattomaksi yksityisen vaihtoehtoistuotannon lähes riippumatta sen mahdollisesta tuottavuuden noususta. Koska verotuksen aikaansaama verokiila johtaa siihen, että yrittäjän on otettava huomioon verotus hinnoittelussa ja palvelun ostajan saatava bruttotuloja lisää maksamansa marginaaliveron myötä, johtaa tämä pakonomaiseen tee-se-itse-tuotantoon. Sen tuottavuus on huono ja se sitoo palvelujen kysyjän vapaa-aikaa esimerkiksi vaihtoehtoisesta perheen kanssa vietetystä ajasta.

Useimmat ekonomistit yhtyvät Korpisen analyysiin, mutta eivät välttämättä yhdy hänen johtopäätöksiinsä. Minusta esitetyt väitteet aiheuttavat ainakin seuraavat vastaväitteet. Onko julkisten palvelujen kysynnän tulojousto aina ja kaikille palveluksille suurempi kuin vastaavan yksityisen tuotannon? Onko julkisen palvelutuotannon tuottavuus aina pienempi kuin vastaavan yksityisen palvelutuotannon? Onko korkea verotus motivaatiota tuhoavana tekijänä ainoa tekijä esimerkiksi aineettomia palkkioita antavissa tietotöissä, vai olisiko huonolla organisaatiolla tai yrityskulttuurillakin jokin osuus heikon motivaation selittäjänä?

Korpisen vastaus julkisen vallan palvelusten ja tulonsiirtojen sekä verotuksen aikaansaamaan kriisiin on selväpiirteinen. Kansalaiset hankkivat ansiotulonsa miten hankkivatkaan, rehellisin keinoin. Kaikille maksettakoon ansiotulon ja voittopalkkioiden lisäksi kansalaistuloa, joka rahoitetaan verotuloilla. Se olisi lähes ainoa tulonsiirto ja se rahoitettaisiin 30 prosentin lähdeveroin. Huomattava osa julkisen vallan tuottamista hoiva-, opetus- ja kulttuuripalveluksista tuotettaisiin maksullisina markkinahintaan. Nettoansiotuloillaan ja kansalaistuloillaan kansalaiset ostaisivat näitä palveluksia, joita voitaisiin tuottaa kansalaisten valintojen mukaisesti. Jos nettoansiotulot ja kansalaistulo eivät riittäisi »yllättävien ja kalliiden onnettomuuksien ja sairauksien kohdatessa», olisi yhteiskunnan vastattava kaikista kansalaisistaan heidän ostovoimaansa katsomatta. Korpinen ei eksplisiittisesti kerro, sisältyykö kansalaisvakuutuksen vakuutusmaksu 30 %:n suhteelliseen veroon. Korpinen ei myöskään kerro, jäisikö »yvärtijavaltion» turvallisuus-, oikeudenhoito-, yleishallinto- ja infrastruktuuri-investointitehtävien lisäksi jokin muu tehtävä valtiolle.

Korpinen katsoo, että julkisen palvelutuotannon ja siten myös verojen vähentymisen takia hyvinvointi kasvaisi kolmea tietä: tuotannon tehokkuus lisääntyisi x-tehokkuuden (siitä s. 15) kasvun myötä, kuluttajan valintamahdollisuudet lisääntyisivät kunkin kansalaisen yksityisten budjettirajoitteiden puitteissa ja täten lisääntynyt vapaus saattaisi vielä enemmän kuolettaa valtiota ja vähentää sen sisäisten turvallisuuspalvelujen kysyntää. Suhteellinen verotus ja kansalaistulo eivät tietenkään lisääisi tulojen tasoittumista, johon Korpinen ei muutoinkaan usko. Sen sijaan omaisuuden jakautumis-

ta tasoitettaisiin jyrkän progressiivisella omaisuusverotuksella ja ankaralla perintöverotuksella.

Jälleen on aika reunahuomautuksiin. Kansalaisvakuutuksen korvaukset eivät olisi vain tulosidonaisia, vaan kulloisenkin väestön ikä- ja terveysjakautumaan sidoksissa olevia. Suhteellisesti vanheneva väestö aiheuttaisi vakuutusmaksun korotuspaineita. Toisaalta epäilen, etteivät valtion tehtävät voisi supistua vain yövartijatehtäviin. Tarttuvien tautien, esimerkiksi AIDS:n torjunta, kansalaisten perusopetuksesta ja tieteilisistä perustutkimuksesta huolehtiminen ovat aloja, joiden uskominen pelkkään markkinatuotantoon saattaisi aiheuttaa mittavia ulkoishaittoja. Epidemia-altis yhteiskunta, jossa jokin, tosin ehkä pieni, osa nuorisosta ei osaa lukea, kirjoittaa tai lainkaan käyttää tietoyhteiskunnan vempaimia sisältää runsaasti ulkoishaittoja. Yhteiskunta, joka ei suorita perustutkimusta ympäristönsuojelutekniikassa ei ole vapauden valtakunta.

Valtio ei voi kuolettua eikä ole mitään hyvinvointiteoreettista syytä ajaa sitä edes minimiin, jollei anarkistiselle vapaudelle anneta hyvin suurta itseis-

arvoa. Kolmanneksi epäilen, että siirtymävaiheen aikana useimmat niistä kansalaisista, joilla nyt on ansiosidonnainen eläketurva, eivät kovin vapaaehtoisesti vaihtaisi sitä kansalaistuloon.

Korpinen on varmasti oikeassa väittäessään, että edustuksellisella demokratialla on taipumus johtaa poliitikoita ja eturyhmiä luonnollisen kilpailun seurauksena laajaan verotuksen ja tulonsiirtojen verkkoon. Eturyhmillä on aikaa ja kykyä organisoitua saalistamaan valtion kautta erityisetuja, joiden kustannuksia verotuksen nousun muodossa muut eivät helposti huomaa. Epäilyttävien erityisetujen metsästyksen on aina syytä kutsua laajoja kansalaispiirejä. Tällöin voidaan tosin sortaa köyhiä vähemmistöjäkin.

Pekka Korpinen kertoo kirjassaan mielenkiintoisesti monista muistakin asioista. Ne liittyvät nähdäkseni moraalifilosofiaan. Koska en ole saanut sen alan erityiskoulutusta, en yritäkään arvioida näitä ajatuksia.

Jussi Linnamo

Monipuolista tietoa palvelujen ulkomaankaupasta

Pirkko Miikkulainen: Suomen palveluiden ulkomaankauppa, Suomen Pankki D: 71, Helsinki 1989. 118 s.

1980-luvulla maamme palvelujen ulkomaankaupan tase on kääntynyt lähes 5 mrd. markan ylijäämäästä alijäämäiseksi vuonna 1987. Mm. talouspolitiikan ja ennustamisen näkökulmasta onkin tärkeää tietää, missä määrin esim. pelkästään taloudellisen aktiviteetin ja suhteellisten hintojen avulla voidaan selittää tapahtunutta kehitystä. *Pirkko Miikkulaisen* työn tavoitteena on selvittää Suomen palvelujen ulkomaankaupan kehitystä ajanjaksolla 1970—1987 estimoimalla kausipuhdistettua neljännesvuosiaineistoa hyväksikäyttäen palvelusten aggregatiivisia vienti- ja tuontiyhtälöitä sekä matkustukseen, kuljetukseen ja muihin palveluihin disaggregoituja vienti- ja tuontiyhtälöitä. Kutakin palvelukaupan erää selitetään suhteellisella hinnalla, reaalitylolla, selitettävän muuttujan viivästetyllä ar-

volla, ns. »kilpailuintensiteettimuuttujalla» sekä (lakot ja muut välittömät häiriöt huomioonottavilla) dummy-muuttujilla.

Luvussa 2 (s. 12—30) tarkastellaan palvelusten kaupan kansainvälistä kehitystä ja kuvataan Suomen palvelukaupan kehitystä ja merkitystä vaihtotaseen kannalta tutkittavalla ajanjaksolla. Se on asiantuntevasti ja jäsennellysti laadittu. Myös tutkimuksen empiirinen osa (luku 4, s. 56—88) on tehty ja raportoitu melko huolellisesti. Siinä esitetään sekä aggregatiivisia että matkustukseen, kuljetukseen ja muihin palveluihin disaggregoituja viennin ja tuonnin standardiyhtälöitä. Mm. estimoitavien mallien diagnostiin ominaisuuksiin kiinnitetään työssä melko paljon huomiota eikä vain pyritä kommentoimaan R²:lla ja D-W:llä täydennettyä PNS-estimointia. Diagnostisten ominaisuuksien kannalta yhtälöt ovatkin yleensä kohtalaisen hyviä, joskaan eivät ongelmattomia. Estimointitulos-ten mukaan mm. palvelukaupan tulojoustot ovat